

PRIM MINISTRU

Biroul permanent al Senatului

Bp. 427 / 24.8.2023

Biroul permanent al Senatului

L. 510 / 5.09.2023

Domnule președinte,

În conformitate cu prevederile art. 111 alin. (1) din Constituție și în temeiul art. 25 lit. (b) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.57/2019 privind Codul Administrativ, Guvernul României formulează următorul

PUNCT DE VEDERE

referitor la *propunerea legislativă pentru completarea Legii nr.208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente*, inițiată de domnul deputat neafiliat Andrei-Răzvan Lupu împreună cu un grup de parlamentari neafiliați (**Bp.427/2023**).

I. Principalele reglementări

Inițiativa legislativă are ca obiect de reglementare completarea art. 2 alin. (6) și al art. 53 alin. (1) din *Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente, cu modificările și completările ulterioare*, în sensul restrângerii dreptului persoanelor „*suferind de o tulburare psihică gravă și a căror judecată este afectată*” de a candida, precum și obligarea candidaților reprezentând partide politice de a prezenta, în cadrul dosarelor de candidatură, „*certificate medico-legale psihiatrice*”, care să certifice faptul că aceștia nu suferă de o tulburare psihică gravă.

II. Observații

1. În ceea ce privește restrângerea dreptului de a fi ales, ne aflăm sub incidența art. 53 din *Constituția României, republicată*, potrivit căruia „*Exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți poate fi restrâns numai prin lege și numai dacă se impune, după caz, pentru: apărarea securității naționale, a ordinii, a sănătății ori a moralei publice, a drepturilor și a libertăților cetățenilor; (...). Restrângerea poate fi dispusă numai dacă este necesară într-o societate democratică. Măsura trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o, să fie aplicată în mod nediscriminatoriu și fără a aduce atingere existenței dreptului sau a libertății*”.

Raportat la intenția inițiatorului de a introduce o nouă condiționare/limitare a exercitării dreptului de a fi ales, facem trimitere la jurisprudența Curții Constituționale, care s-a pronunțat, în repetate rânduri, în sensul că drepturile electorale pot fi supuse unor condiționări și limitări numai dacă acestea sunt rezonabile.

Astfel, drepturile electorale trebuie exercitate în conformitate cu art. 29 pct. 2 din *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, care proclamă că „*fiecare persoană este supusă numai îngrădirilor stabilite de lege în scopul exclusiv al asigurării recunoașterii și respectului drepturilor și libertăților celorlalți și în vederea satisfacerii cerințelor juste ale moralei, ordinii publice și bunăstării generale într-o societate democratică*”.

Totodată, referindu-se la prevederile art. 25 din *Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice*, Curtea a reținut că dreptul de a fi ales trebuie exercitat fără restricții nerezonabile, ceea ce implică posibilitatea existenței unor condiționări în exercițiul acestor drepturi.

De asemenea, jurisprudența Curții Europene pentru Drepturile Omului subliniază faptul că drepturile electorale nu sunt absolute, dispozițiile art. 3 din Protocolul 1 la *Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale* recunoscând implicit posibilitatea unor limitări sau restricții.

Aceste condiții sau restricții nu pot priva de efectivitate drepturile electorale, trebuie să urmărească un scop legitim și să nu fie disproporționate în raport de scopul urmărit.

Prin urmare, considerăm că inițiativa legislativă trebuia analizată din perspectiva relației de proporționalitate între limitarea impusă prin normă și scopul urmărit de către inițiator.

2. Considerăm că nici textele propuse pentru completarea art. 2 alin. (6) și a art. 53 alin. (1) și nici *Expunerea de motive* care însoțește propunerea legislativă nu clarifică scopul urmărit de inițiator.

Acesta afirmă în *Expunerea de motive* că „evaluarea psihiatrică a candidaților ar putea contribui la eliminarea celor care ar putea fi vulnerabili în ceea ce privește starea lor mentală și care ar putea fi susceptibili de a lua decizii neadecvate sau nepotrivite în cadrul funcției parlamentare”, iar, în ceea ce privește certificatul medico-legal psihiatric, face trimitere la prevederile art. 9 alin. (2) lit. c) și ale art. 15 lit. d) din *Normele procedurale privind efectuarea expertizelor, a constatărilor și a altor lucrări medico-legale aprobate prin Ordinul comun al ministrului justiției și al ministrului sănătății nr. 1134/255/2000, cu modificările ulterioare*.

Astfel, potrivit prevederilor art. 15 lit. d) din *Normele procedurale* antemenționate, invocate de către inițiator în *Expunerea de motive*, examinările medico-legale în vederea eliberării certificatelor medico-legale psihiatrice, la cererea persoanelor interesate, se referă, la „constatarea capacității psihice, în vederea stabilirii capacității de exercițiu necesare pentru întocmirea unor acte de dispoziție”. Or, în cazul inițiativei legislative, nu este vorba despre exercitarea unor drepturi patrimoniale asupra bunurilor care fac obiectul acestora, ci despre exercitarea unui drept exclusiv politic - dreptul de a fi ales.

Prin urmare, apreciem că prevederile în cauză nu sunt aplicabile în ceea ce privește exercitarea dreptului de a fi ales.

Mai mult, observăm lipsa unei reglementări referitoare la termenul de valabilitate a certificatului medico-legal psihiatric ca document ce face parte din dosarul de candidatură și care, conform propunerii legislative de față, ar face dovada îndeplinirii uneia dintre condițiile de fond ale candidaturii. Spre exemplu, în practica notarială, certificatul medico-legal psihiatric are un termen de valabilitate de 30 de zile calendaristice, calculate de la data examinării persoanei în comisie.

Atragem atenția că condițiile de eligibilitate se cer a fi îndeplinite până în ziua alegerilor, inclusiv.

Subliniem faptul că legislația electorală în vigoare nu condiționează dovedirea de către candidați a îndeplinirii vreuneia dintre condițiile de fond sau de formă pentru a putea fi ales de prezentarea unor documente doveditoare care să emane de la vreo autoritate sau instituție publică, îndeplinirea condițiilor de eligibilitate fiind declarată, pe propria răspundere, de către candidați prin intermediul declarațiilor de acceptare a

candidaturii, la care sunt atașate copii ale actelor de identitate, declarațiile de avere și declarațiile de interese și declarațiile de apartenență sau neapartenență la securitate ca poliție politică redactate conform modelului prevăzut în anexa la *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 24/2008 privind accesul la propriul dosar și deconspirarea Securității, cu modificările și completările ulterioare*, în cazul candidaților născuți înainte de 1 ianuarie 1976.

Mai arătăm că întocmirea documentelor antemenționate presupune costuri minime pentru candidați (printarea și completarea formularelor, realizarea unor fotocopii), pe când examinarea medico-legală pentru obținerea certificatului medico-legal psihiatric este supusă tarifelor prevăzute de *Hotărârea Guvernului nr. 1609/2006 privind aprobarea tarifului pentru efectuarea expertizelor, a constatărilor și a altor lucrări medico-legale, cu modificările ulterioare*.

Față de aspectele menționate, considerăm propunerile formulate de către inițiator ca fiind excesive.

3. Observăm că obligația de a prezenta certificate medico-legale psihiatrice la depunerea candidaturilor este instituită doar pentru candidații reprezentând partide politice, alianțe politice, alianțe electorale și organizații ale cetățenilor aparținând minorităților naționale, inițiatorul omițând a reglementa aceeași obligație și în sarcina candidaților independenți, prin modificarea corespunzătoare a art. 55 alin. (1) lit. b) din *Legea nr. 208/2015*.

4. Atragem atenția că reglementările cuprinse în propunerea legislativă vizează doar un tip de scrutin, respectiv alegerile parlamentare, determinând o inegalitate de tratament între candidații la alegerile amintite, pe de o parte, și candidații la alegerile locale, prezidențiale și europarlamentare, pe de altă parte.

5. În ceea ce privește forma de redactare a propunerii legislative, precizăm că aceasta nu respectă cerințele enunțate de *Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată, cu modificările și completările ulterioare*, care sunt obligatorii la elaborarea propunerilor legislative.

6. În plus față de aspectele menționate, în jurisprudența sa¹, Curtea a statuat „pe de o parte, fiecare cetățean are dreptul de a fi ales în organele de conducere ale țării sale, iar, pe de altă parte, acest drept poate fi supus anumitor restricții rezonabile”.

Condițiile de fond și de formă pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru exercitarea dreptului de a fi ales sunt prevăzute, la nivel constituțional, de art. 16 alin. (3), art.37 și art.40, precum și, la nivelul legislației infraconstituționale, de norme cuprinse în aceleași legi electorale, care se subordonează condițiilor generale constituționale și le dezvoltă, totodată, după criteriul funcției publice electivă pentru care sunt organizate respectivele alegeri.

Referitor la textul propus, învederăm faptul că în jurisprudența sa², Curtea Constituțională a reținut, în repetate rânduri, că orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite condiții calitative, printre acestea numărându-se previzibilitatea, ceea ce presupune că acesta trebuie să fie suficient de precis și clar pentru a putea fi aplicat.

În același sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că legea trebuie, într-adevăr, să fie accesibilă justițiabilului și previzibilă în ceea ce privește efectele sale. În plus, nu poate fi considerată „lege” decât o normă enunțată cu suficientă precizie, pentru a permite cetățeanului să își adapteze conduita în funcție de aceasta; apelând la nevoie la consiliere de specialitate în materie, el trebuie să fie capabil să prevadă, într-o măsură rezonabilă, față de circumstanțele speței, consecințele care ar putea rezulta dintr-o anumită faptă³.

Astfel, considerăm că textul este formulat de o manieră improprie stilului juridic, fiind utilizate concepte a căror sens nu este determinat/stabilit în cuprinsul inițiativei legislative sau de legislația în vigoare, cum ar fi „tulburare psihică gravă”.

Astfel, impunând o nouă condiție pentru a avea dreptul de a fi ales la alegerile parlamentare, fără a fi determinat clar cadrul și limitele în care aceasta se aplică, sunt create premisele încălcării prevederilor art. 1 alin. (5) privind obligativitatea respectării *Constituției*, a supremației sale

¹ Decizia nr.736/2016 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 2 alin. (6) lit. c) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente;

² a se vedea, spre exemplu, Decizia nr. 189/2006, Decizia nr. 647/ 2006, Decizia nr. 903/2010, Decizia nr. 1/2012, și Decizia nr. 26 / 2012;

³ a se vedea Hotărârea din 4 mai 2000, pronunțată în Cauza Rotaru împotriva României, paragraful 52, și Hotărârea din 25 ianuarie 2007, pronunțată în Cauza Sissanis împotriva României, paragraful 66.

și a legilor, art. 16 privind egalitatea în drepturi, art. 37 privind dreptul de fi ales, art. 53 privind restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți.

În subsidiar, există riscul creării unui paralelism cu prevederile art.2 alin. (6) lit. b) din *Legea nr.208/2015*, normă ce face trimitere la prevederile alin.(5) ale aceluiași text normativ, conform căruia „Nu au drept de vot: a) debilii sau alienații mintal, puși sub interdicție; b) persoanele cărora li s-a interzis exercitarea dreptului de a alege, pe durata stabilită prin hotărâre judecătorească definitivă”.

Astfel, componenta privind integritatea psihică a candidaților este deja acoperită de *Legea nr.208/2015*.

III. Punctul de vedere al Guvernului

Având în vedere obiectul de reglementare, **Parlamentul va decide asupra oportunității adoptării acestei inițiative legislative.**

Cu stimă,

Ion-Măcelariu CIOACU
PRIM-MINISTRU

Domnului senator Nicolae-Ionel CIUCĂ
Președintele Senatului